

KAZMA KUYUYU 1928

Mahmut Yesari 1895-1945

GENEL BAKIŞ

“Kaleminden kazanan yazar”lar arasında değerlendirebileceğimiz Mahmut Yesari, hayatı boyunca geçimini yazdığı eserlerden kazanmıştır. Bu nedenle edebiyatın çok çeşitli mecralarında kalem oynatmış ve çok sayıda eser kaleme almıştır. Dönemindeki diğer yazarların aksine belirli bir zümre için yazmamış, toplumsal sorunları kendine has bir bakış açısıyla ele almıştır. Bu bakış açısının en dikkate değer ürünü, Türk Edebiyatı Tarihi'nin ilk işçi romanı olan “Çulluk (1927)” adlı eseridir. Bunun yanı sıra çok sayıda eser kaleme almış olan her yazar gibi yer yer tekrara düşmüş, bazı eserlerinde dikkate değer bir estetik seviye yakalayamamıştır. En nihayetinde yazarın en dikkat çekici yönü, yaptığı çok keskin karakter analizleri ve gözlemleridir. Yazar bu gözlem gücünü, sıradan yaşamın, eğlence hayatının bizzat içerisinde geçirdiği, ardından verem hastalığıyla sonlanmış olan yaşam tarzından almıştır.

“Kazma Kuyuyu” başlıklı bir perdelik komedi, Mahmut Yesari'nin yazdığı kısa-didaktik eserlerden biridir. Söz konusu eserde kişinin kendisini başka biri gibi göstermesinin olumsuz sonuçları mizahi bir dille anlatılmıştır. Bir lokanta sahibi olan Nadir, dükkanın kötü gidişatını saklayarak onu elden çıkarmaya çalışır. Ancak en sonunda oynadığı oyun kendisine daha büyük bir zarar getirecek ve Nadir kendi kazdığı kuyuya düşecektir.

KİŞİLER

Nadir Babasından kalan lokantayı işletmekte zorlanan Nadir, en sonunda lokantayı devretmeye karar vermiştir. İşleri çok kötü gitmektedir ve lokantaya neredeyse hiç müşteri gelmemektedir. Bunun temel nedeni, Nadir'in lokanta işletirken hiçbir akrabasından yardım almamış olması, aksine lokantayı işlettiğini onlardan gizlemiş olmasıdır. En sonunda lokantayı bir iş adamına devredip kurtulmak istemektedir. Ancak kayınbiraderi Munis ve lokantayı devralacak olan iş adamı Tayyar'ın bir akşam lokantaya yaptıkları sürpriz ziyaret sonucunda Nadir kendi kazdığı kuyuya düşecektir.

Munis Nadir'in kayınbiraderidir. Bir akşam arkadaşıyla birlikte tiyatroya gitmeden önce Nadir'i görmek için lokantaya gelir. Ancak Nadir'in lokantayı hâlâ işlettiğinden haberdar değildir zira Nadir bunu akrabalarından gizlemiştir. Munis lokantaya gittiğinde kendisini Nadir'in başından geçen olayların içinde bulacaktır.

Tayyar Nadir'in lokantayı devretmek istediği iş adamıdır. Munis'in lokantaya geldiği aynı akşam, sürpriz bir ziyaretle lokantaya yemek yemek için gelmiştir. Nadir, lokantanın sefil durumunu Tayyar'dan gizlemek için Munis'le birlikte bir oyun oynar. Ancak en sonunda kendi kazdığı kuyuya düşen kişi Nadir olacaktır.

Yan karakterler: *Tosun (Aşçı)*, *Zühtü (Garson)*, *Yaver (Munis'in arkadaşı)*, *Şahin ve Mesut (Tayyar'ın arkadaşları)*

ÖYKÜ

Nadir lokanta dükkanında “sinek avlamaktadır” Babasından kendisine kalan lokanta dükkanını işletmeye çalışan Nadir, zor zamanlar geçirmektedir. Dükkana neredeyse hiç müşteri gelmez. Aşçı olarak çalışan Tosun ve garson Zühtü, dükkandaki zamanlarını kağıt oyunları ile geçirmektedir. Bir yandan kağıt oynarlarken diğer yandan Nadir'in babasına kıyasla ne kadar beceriksiz olduğunu konuşmaktadırlar. Zira Nadir, babasının aksine dükkanı işletirken hiçbir akrabasından yardım almamaktadır. Hatta lokantayı kendisinin işlettiğini bile akrabalarından, özellikle kayınbiraderinden gizlemektedir. Ancak o gece, sürpriz bir şekilde Nadir'in kayınbiraderi Munis, lokantayı ziyarete gelir.

Munis lokantaya sürpriz ziyareti Aşçı Tosun ve garson Zühtü lokantada zaman öldürürken Munis ve arkadaşı Yaver aniden içeriye girerler. Munis, arkadaşıyla birlikte tiyatroya gitmeyi planlamış ancak

gitmeden önce kayınbiraderi Nadir'i görmek için lokantaya uğramak istemiştir. Nadir, lokantayı hâlâ işlettiğini Munis'ten sakladığı için ona bir yalan uydurmak zorunda kalır. Bu nedenle Munis'i görünce ona şu yalanı söyler: Lokantayı başkasına devretmiştir devretmesine ancak devrettiği kişi, Nadir'e yüklü bir miktarda borç bırakarak ortalıktan kaybolmuştur. Munis bu yalana inanır. Şimdi lokantada yemek yiyip tiyatroya gitmeyi planlar. Ancak lokantada yemek namına hiçbir şey bulunmamaktadır. Dünden kalma mercimek çorbası, pilav ve barbunya pilaki dışında hiçbir şey yoktur.

Nadir'in lokantayı elden çıkarma planı Nadir, kayınbiraderi Munis'i yalanına inandırdıktan sonra gerçek planından bahseder. Bu plana göre yakın bir zamanda lokantayı zengin bir iş adamına devredecektir. Söz konusu iş adamı, lokantayı devraldıktan sonra onu daha büyük bir lokantalar zincirinin parçası yapmayı planlamaktadır. Zaten lokantayı işletemeyen Nadir, böyle bir planı heyecanla kabul etmiş ve lokantayı iş adamına devretmek için elinden geleni yapmıştır. Gerekli görüşmelerden sonra söz konusu iş adamının son kararını vermesini beklemektedir. Nadir, kayınbiraderi Munis'e bu devretme planından büyük bir sevinçle bahseder.

Lokantayı devralacak iş adamı Tayyar'ın sürpriz ziyareti Munis'in ziyarete geldiği aynı akşam, lokantayı devralmayı planlayan iş adamı Tayyar sürpriz bir ziyaretle lokantaya gelir. Onu gören Nadir çok heyecanlanır ve Tayyar'ı hürmetle karşılar. Ancak Tayyar'ın diğer sürprizi, Nadir'i büyük bir sıkıntıya sokar: Aynı akşam Tayyar, iki arkadaşını bu lokantada yemek yemeye davet etmiştir. Dahası devralacağı bu lokantanın lezzetini ve kalitesini öve öve bitirememiştir. Lokantasında yiyecek taze bir ekmeğe parçası bile bulunmayan Nadir, böylece büyük bir telaşa kapılır. Ne yapacağını bilemez. Kısa bir süre sonra Tayyar'ın arkadaşları Mesut ve Şahin içeri girerler. Tayyar lokantayı öve öve bitiremediği için hiçbir şey yemeden gelmişlerdir. Hâl böyle olunca Nadir, lokantanın sefil vaziyetini gizlemek ve Tayyar ile arkadaşlarına iyi hizmet etmek için elinden geleni yapıp türlü yalanlarla işi idare etmeye girişir. Zira Tayyar'ın, lokantanın sefil halini anlayıp devralmaktan çekineceğini düşünmektedir.

Nadir geceyi mükemmel bir şekilde idare eder Tayyar ve arkadaşlarına hizmet etmek için müthiş bir çaba harcamaya girişen Nadir'in yaptığı ilk iş, garson Zühtü'yü karşı lokantadan pişmiş balık almaya yollamak olur. Yemek menüsü isteyen Tayyar ve arkadaşlarına, usta bir lokantacıymış gibi davranarak seçimi kendisinin yapacağını söyler. İlk, kayınbiraderi Munis'e durumu anlatıp onun yardımını alır. Munis, garson numarası yaparak Tayyar ve arkadaşlarına çerez tabağı getirir. Bu sırada aşçı Tosun, dünden kalan mercimek çorbasının içine çeşitli baharat ve soslar katarak servis eder. İlginç bir şekilde müşteriler bu baharat çeşnisini çok beğenirler. İçmek için gazoz isteseler de Nadir, yemeğin yanında gidecek en iyi şeyin su olduğunu söyleyerek onları ikna eder. Yine sanki yılların usta lokantacıymış gibi davranmaktadır. Ancak getirdiği suyun içi yosun tutmuştur. Bu durumu da, suyun taze topraktan alındığı için yosunlu olduğunu söyleyerek idare eder. En sonunda karşıdaki lokantadan sipariş ettiği balıklar gelir. Nadir ve Munis, müthiş bir çabayla balıkları servis ederler ve müşteriler bu balıkları da çok beğenirler. Hesabı ödeme zamanı geldiğinde Tayyar ve arkadaşları yiyip içtiklerinden çok memnun kalarak yüklü miktarda hesap öderler.

Nadir kendi kazdığı kuyuya düşer İş adamı Tayyar, lokantadan ayrılırken Nadir ona lokantayı ne zaman devralacağını sorar. Ancak Nadir'in yeteneklerinden ve gösterdiği müthiş hizmetten etkilenen Tayyar, böyle bir lokantacının işini elinden almanın doğru bir karar olmayacağına kanaat getirmiştir. Dahası Nadir'e, yeni devraldığı bir başka lokantanın başına geçip orayı işletmesi için teklifte bulunur. Bu teklife çok şaşırın ve lokanta işletme konusunda isteksiz, beceriksiz olan Nadir, büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Tayyar dışarı çıktıktan sonra Nadir'in içi kan ağlamaya başlar ve kara kara düşünür. Bu sırada Munis ve diğerleri Nadir'in durumuna kahkahalarla gülerler. Zira Nadir, kendisini ve durumunu olduğu gibi göstermek yerine yalan söylemiş ve kendi kazdığı kuyuya düşmüştür.

TEMALAR

Yalancılık / Dürüstlük Piyasin ana teması, dürüst olmanın insana kazandırdıklarına karşın yalancılığın getireceği hazin sonudur. Zira Nadir, lokanta hususunda hem akrabalarına yalan söylemiş, hem de lokantayı devretmek için iş adamı Tayyar'a oyun oynamıştır ve en sonunda yalancılığının bedelini ödemiştir. Kendisi gibi görünmek yerine başka biri gibi davranan Nadir, bunun sonucunda lokantayı devredememiş ve hayal kırıklığına uğramıştır.

KARAKTER ANALİZİ

Nadir (Yalancı)

Karakter Dürüst olmak yerine kendisini başkası gibi göstermeye alışmış olan Nadir, yalancı bir karakterdir. Bu nedenle lokantayı hâlâ işlettiğini akrabalarından gizlemiştir. Dahası, iş yapmayan lokantayı devretmek için iyi bir lokantacı gibi davranıp, iş yerini elinden çıkarma fırsatını da kaçırmıştır.

Aktivite Babasından kalan lokantayı işletmeye çalışsa da başarısız olmuştur. En nihayetinde hiç müşterinin gelmediği lokantayı zengin bir iş adamına devretmek için çaba harcamaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Yalancı Nadir, lokantayı devralmak isteyen iş adamı Tayyar'a yalan söyleyerek oyun oynamış, sırf onu memnun etmek için yetenekli bir lokantacı gibi davranmıştır. Ancak en sonunda iş adamı Tayyar, Nadir'in lokantacılık yeteneğinden etkilenerek dükkanı devralmaktan vazgeçer. Munis, büyük bir hayal kırıklığı yaşayan Nadir'in yalancılığını yüzüne vurur. "Kendini olduğun gibi gösterseydin, ziyanlı çıkmazdın... Hiç hiddet etme, kazdığın kuyuya düştün."

Munis (Yardımseser)

Karakter Munis, kayınbiraderine her durumda yardım etmekten çekinmeyen yardımseser bir karakterdir. Nadir, ondan her şeyi gizlemişse de Munis ona yardım etmekten ve dostça önerilerde bulunmaktan geri durmaz. İş adamı Tayyar aniden lokantaya geldiğinde garson rolü yaparak Nadir'e yardım eden yine Munis olmuştur.

Aktivite Munis'in piyesteki temel etkinliği, kayınbiraderi Nadir'e düştüğü zor durumda yardım etmektir. En sonunda yalancılığının cezasını çeken Nadir'e, kendi kazdığı kuyuya düştüğünü söyleyen de Munis olmuştur.

ÖRNEK ANILAR

Yardımseser Lokantayı devralacak olan iş adamı Tayyar aniden geldiğinde Nadir, bir oyun oynayarak lokantayı işler gibi göstermeye çalışır. Munis, yardımseser kişiliği nedeniyle bu oyuna garson rolüne bürünerek dahil olur ve Nadir'e yardım etmekten geri durmaz. "Nadir: Ne olur, suyu sen götürüver. Munis: Ben mi, ne münasebet? Nadir: Hatırım için, haydi ne olur! Munis: "Neyse, hatırın için..."

Tayyar (Hakkaniyetli)

Karakter Nadir'in dükkanını devralmak üzere olan iş adamı Tayyar, hakkaniyetli bir kişilik olduğundan lokantayı devralmaktan vazgeçer. Zira Nadir, dükkanı Tayyar'a iyi göstermek için müthiş bir çaba harcamış ve Tayyar da bu çabadan etkilenmiştir. Böylece hakkaniyetli olduğu için lokantacılık işini Nadir gibi bir adamın elinden almak istemez. Aksine, Nadir'e daha büyük bir lokantanın başına geçmesi için teklifte bulunur.

Aktivite Büyük bir lokantalar zinciri kurmak üzere olan Tayyar'ın temel etkinliği, civardaki lokantaları devralıp kendi zincirine eklemektir. Bunun için Nadir'le anlaşmak üzeredir. Bir akşam aniden Nadir'in lokantasını ziyarete gelmiş ve lokantanın gidişatını gözlemlemeye başlamıştır.

ÖRNEK ANILAR

Hakkaniyetli Tayyar, Nadir'in lokantasını devralmak üzereyken bunun haksız bir karar olacağını düşünüp vazgeçmiştir. Zira Nadir'in tam bir lokantacı olarak yaratıldığını düşünmektedir. Bu nedenle Nadir'e daha büyük bir lokanta işi için teklifte bulunur. "Sizde bu işgüzarlık, bu faaliyet varken, böyle nispeten sapa bir yere mihlanıp kalmanız hiç doğru değil. Karşıdaki en büyük lokantalarla hiçbir şeyden çekinmeden rekabete girirsiniz. Zaten satılık bir dükkan da var. Sahibi taşraya gitmek istiyor. Size onu alalım."